

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

303

Gospodarka turystyczna w regionie

**Wybrane problemy funkcjonowania regionów,
gmin i przedsiębiorstw turystycznych**

Redaktor naukowy

Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Projekt współfinansowany z budżetu województwa dolnośląskiego

**DOLNY
ŚLĄSK**

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-362-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana
Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
Iwona Bąk , Badanie poziomu atrakcyjności turystycznej powiatów województwa zachodniopomorskiego z wykorzystaniem wielowymiarowej analizy korespondencji.....	11
Marlena Bednarska , Budowanie wizerunku pracodawcy z wyboru – wyzwanie dla przedsiębiorstw turystycznych.....	22
Krzysztof Borodako, Jadwiga Berbeka, Michał Rudnicki , Analiza wykorzystywania wybranych usług biznesowych przez polskie przedsiębiorstwa turystyczne.....	31
Krzysztof Borodako , Konsultacje biznesowe w kontekście współpracy małopolskich firm turystycznych.....	41
Jacek Borzyszkowski , Współczesne wyzwania <i>destination management organizations</i> (DMO).....	49
Maciej Dębski , Wpływ postrzegania działań proekologicznych hotelu przez turystów na skłonność do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju.....	58
Diana Dryglas , Analiza SWOT w obszarze funkcji uzdrowskiej Krynicy-Zdroju jako instrument kształtowania strategii marketingu terytorialnego.....	67
Grzegorz Golebski , Kondycja finansowa organizatorów turystyki w Polsce w latach 2007-2011.....	78
Aleksandra Grobelna , Uwarunkowania kreatywności czynnika ludzkiego w przedsiębiorstwie hotelowym.....	93
Marian Gúčik, Tomáš Gajdošík , Vzťahy spolupráce v cestovnom ruchu v regióne Vysoké Tatry.....	105
Małgorzata Januszewska , Proces prywatyzacji przedsiębiorstw uzdrowskich w Polsce.....	116
Maja Jedlińska , Strategie rozwoju w systemach hotelowych.....	127
Małgorzata Jędrasiak , Innowacyjność w hotelarstwie na przykładzie wybranych hoteli Dolnego Śląska.....	140
Joanna Kizielewicz , Współpraca na rzecz rozwoju turystyki morskiej w województwie pomorskim.....	150
Renata Krukowska, Ewa Skowronek, Andrzej Tucki , Działania innowacyjne branży turystycznej województwa lubelskiego w zakresie rozwoju oferty turystycznej.....	161
Beata Meyer , Funkcja turystyczna a zrównoważony rozwój obszarów nadmorskich na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego ..	170

Jolanta Mirek , Rola marketingu terytorialnego we wdrażaniu koncepcji zrównoważonego rozwoju w polskich uzdrowiskach	179
Marcin Molenda , Narzędzia motywowania pracowników w przedsiębiorstwie gastronomicznym	188
Arkadiusz Niedziółka , Współpraca instytucjonalna w zakresie promocji agroturystyki w województwie małopolskim	196
Marcin Olszewski , Strategie zarządzania wiedzą w przedsiębiorstwach hotelarskich – implikacje dla konkurencyjności przez jakość	205
Aleksander Panasiuk , Ocena zaangażowania gmin w pozyskiwanie środków Unii Europejskiej w zakresie gospodarki turystycznej	214
Daniel Puciato , Uwarunkowania wdrażania innowacji w przedsiębiorstwach hotelowych z Wrocławia	223
Michał Rudnicki , Wykorzystanie aplikacji mobilnej jako innowacyjnego kanału komunikacji przedsiębiorstw rynku turystycznego z konsumentami na przykładzie Kopalni Soli „Wieliczka”	235
Kristina Šambronská , GAP model as one possibility of evaluating hotel service quality	247
Bogusław Stankiewicz, Julia J. Sienkiewicz , Kluczowe czynniki pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw sektora turystyki uzdrowiskowej w Polsce – studium na przykładzie województwa zachodniopomorskiego ...	255
Łukasz Stokłosa, Jan Krupa, Łukasz Wątroba , Portal internetowy jako narzędzie komunikacji i promocji obszarów recepcji turystycznej – analiza porównawcza na przykładzie województwa podkarpackiego i szwajcarskiego kantonu Ticino	265
Tomasz Studzieniecki , Współpraca na rzecz rozwoju turystyki na pograniczu polsko-rosyjskim	276
Joanna Szczęsa , Możliwości rozwoju turystyki zrównoważonej na obszarze województwa lubelskiego	285
Dawid Szutowski , Generatory wartości w przedsiębiorstwach hotelowych ...	297
Elżbieta Szymańska , Innowacyjność procesowa organizatorów turystyki w świetle badań jakościowych	307
Agnieszka Ulfik , Rola samorządów terytorialnych w kształtowaniu turystyki w regionach	316
Edward Wiśniewski , Ocena atrakcyjności turystycznej powiatów województwa zachodniopomorskiego	324
Zbigniew Zontek , Źródła innowacyjności przedsiębiorstw turystycznych w regionie	335
Michał Żemła , Konkurencyjność obszarów turystycznych – od współpracy wewnątrzregionalnej do współpracy międzyregionalnej. Aspekty teoretyczne	345

Summaries

Iwona Bąk , Application of correspondence analysis in the analysis of tourist attractiveness of counties of West Pomeranian Voivodeship.....	21
Marlena Bednarska , Employer branding as a challenge for tourism enterprises	30
Krzysztof Borodako, Jadwiga Berbeka, Michał Rudnicki , The analysis of use of selected business services by Polish tourism enterprises.....	40
Krzysztof Borodako , Business consultations among Małopolska's tourism firms	48
Jacek Borzyszkowski , Present-day challenges for Destination Management Organizations (DMO).....	57
Maciej Dębski , Hotels and sustainable development of the region-fiction, possibility or necessity	66
Diana Dryglas , SWOT analysis in the area of Krynica-Zdrój spa function as an element of the territorial marketing strategy formation.....	77
Grzegorz Gołębski , Financial condition of tourism organisers in Poland in the period 2007-2011	92
Aleksandra Grobelna , Determinants of the human resources' creativity in the hotel enterprise	104
Marian Gúčík, Tomáš Gajdošík , Tourism cooperative relations in the region of high Tatras	115
Małgorzata Januszewska , The process of spa enterprises privatization in Poland.....	126
Maja Jedlińska , Development strategies in hotel systems.....	138
Małgorzata Jędrasiak , Innovation in Polish hotel business on a basis of Lower Silesia hotels	149
Joanna Kizielewicz , Cooperation for the development of marine tourism in Pomeranian Voivodeship	160
Renata Krukowska, Ewa Skowronek, Andrzej Tucki , Innovation of the tourism stakeholders in product development as exemplified by Lublin Voivodeship	169
Beata Meyer , Tourism function and sustainable development of the seaside areas on the example of West Pomeranian Voivodeship's communes	178
Jolanta Mirek , Role of territorial marketing in implementing the concept of sustainable development in Polish health resorts	187
Marcin Molenda , Tools for motivating employees in a gastronomic company.	195
Arkadiusz Niedziółka , Institutional cooperation in the range of agritourism promotion in Małopolska Voivodeship.....	204
Marcin Olszewski , Knowledge management strategies in hospitality enterprises – implications for competing by quality	213

Aleksander Panasiuk , Evaluation of engagement of municipalities in raising European Union funds for tourism economy	222
Daniel Puciato , Determinants of innovation implementation in hotel enterprises located in Wrocław	234
Michał Rudnicki , Use of mobile applications as an innovative channel of communication between tourism businesses and consumers. Case study: Wieliczka Salt Mine's mobile apps.....	245
Kristina Šambronská , Model GAP jako jedna z możliwości szacowania jakości usług hotelowych	254
Bagusław Stankiewicz, Julia J. Sienkiewicz , Key factors of competitive position of health tourism enterprises in Poland – study on the example of West Pomeranian Voivodeship.....	264
Łukasz Stokłosa, Jan Krupa, Łukasz Wątroba , Internet portal as a communication and promotion tool of tourism destinations – a comparative analysis on the example of Subcarpathian Voivodeship and the Canton of Ticino.....	275
Tomasz Studzeniecki , Cooperation for tourism development on Polish Russian border.....	284
Joanna Szczęsna , Capabilities of sustainable tourism development Lublin Voivodeship	296
Dawid Szutowski , Value drivers in hotel companies	306
Elżbieta Szymańska , Process innovativeness of tour operators in the light of qualitative surveys.....	315
Agnieszka Ulfik , The role of local governments in the creation of tourism in regions	323
Edward Wiśniewski , Evaluation of tourist attractiveness of West Pomerania counties.....	334
Zbigniew Zontek , Sources of innovation of tourist enterprises in a region	344
Michał Żemła , Competitiveness of tourist areas – from intra to inter-destination cooperation. Theoretical aspects.....	355

Beata Meyer

Uniwersytet Szczeciński

FUNKCJA TURYSTYCZNA A ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARÓW NADMORSKICH NA PRZYKŁADZIE GMIN WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Streszczenie: Turystyka na obszarach nadmorskich w Polsce ma od kilku dekad charakter masowy i charakteryzuje się wysokim poziomem sezonowości. W takich warunkach zapewnienie wzrostu zrównoważonego jest zadaniem wyjątkowo trudnym. Gminy nadmorskie województwa zachodniopomorskiego, charakteryzujące się wysokim poziomem rozwoju funkcji turystycznej, to także gminy realizujące zasady zrównoważonego rozwoju w większym zakresie niż gminy w mniejszym stopniu pełniące funkcję turystyczną. Może to świadczyć o pozytywnym wpływie turystyki na rozwój, który respektuje nie tylko potrzeby turystów i gospodarki, ale także społeczności lokalnych i środowiska, przyczyniając się do zapewnienia stałego, samopodtrzymującego wzrostu. Jednak może również wskazywać na zbyt małe znaczenie kwestii środowiskowych wśród wskaźników określających poziom zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: turystyka, rozwój zrównoważony, obszary nadmorskie.

1. Wstęp

Rozwój zrównoważony, który jest jedynym akceptowalnym we współczesnym świecie, wymaga równoczesnego respektowania potrzeb gospodarki, społeczności i środowiska przyrodniczego dla zapewnienia stałego, samopodtrzymującego wzrostu. W warunkach polskiego wybrzeża, gdzie ruch turystyczny charakteryzuje się bardzo wysoką sezonowością, zapewnienie wzrostu społeczno-gospodarczego o charakterze zrównoważonym jest zadaniem wyjątkowo trudnym. Najczęściej bowiem zauważalne są pozytywne skutki rozwoju turystyki dla gospodarki regionu oraz negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze, pogłębiany nadmiernym wykorzystaniem posiadanych zasobów, wynikającym z konkurencji z obszarami dysponującymi podobnym potencjałem. Celem opracowania jest analiza i ocena relacji pomiędzy rozwojem funkcji turystycznej a poziomem zrównoważonego rozwoju w gminach nadmorskich województwa zachodniopomorskiego.

2. Zrównoważony rozwój w obszarach turystycznych

Weryfikacja zasad korzystania ze środowiska przyrodniczego w procesie dalszego rozwoju gospodarczego społeczeństw nastąpiła w drugiej połowie XX w. W wyniku międzynarodowej dyskusji pojawiło się pojęcie ekorozwoju (Sztokholm 1972) i rozwoju zrównoważonego (1975) [Adamkiewicz-Drwiłło 2008], a w 1987 r. zdefiniowano rozwój trwały i zrównoważony, przyjmując, że jest to rozwój społeczny i gospodarczy, który jest w stanie zaspokoić potrzeby współczesnego społeczeństwa w sposób nienaruszający możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Główne elementy takiego rozwoju to: wprowadzenie zmian w jakości wzrostu gospodarczego, ochrona zasobów naturalnych, zaspokojenie podstawowych potrzeb ludności z uwzględnieniem myślenia kategoriami ekologii. Paradygmat zrównoważonego rozwoju, który powinien być równocześnie trwały i samopodtrzymujący się, oznacza, że jego zasady tworzą nadrzędne ramy dla działalności każdego typu, obejmując także sektor turystyki [Zioło 2011].

W obszarach, gdzie dominującą funkcją pozostaje turystyka, często eliminująca inne rodzaje działalności, staje się ona najistotniejszym zagrożeniem dla środowiska, przyczyniając się do zaboru przestrzeni przyrodniczej oraz powodując przekształcenie i degradację walorów turystycznych. Ponieważ jest także głównym czynnikiem decydującym o kształcie, strukturze i charakterze zagospodarowania przestrzeni oraz prowadzonej działalności gospodarczej, powinna być rozpatrywana jako potencjalny środek do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju obszaru [Niezgoda 2006]. Jej rozwój zaś winien dążyć do osiągnięcia stanu równowagi pomiędzy środowiskiem przyrodniczym, turystami, lokalną społecznością i gospodarką. Jest to możliwe, gdy aktywne podmioty układu (czyli wszystkie poza środowiskiem przyrodniczym) są skłonne do wprowadzenia w stosunku do siebie pewnych ograniczeń, co jest niezbędne, gdyż ich funkcjonowanie (determinujące rozwój turystyki) w sposób bezpośredni i pośredni jest uzależnione od zasobów środowiskowych i ich jakości [Ekonomika turystyki i rekreacji...2011].

Realizacja zasad zrównoważonego rozwoju w obszarach recepcji turystycznej nabiera współcześnie szczególnego znaczenia nie tylko ze względu na ciągle silne uzależnienie rozwoju turystyki od zasobów środowiska przyrodniczego czy coraz większy nacisk na kształtowanie rozwoju w sposób zrównoważony (tak w ujęciu globalnym, jak i lokalnym), ale przede wszystkim ze względu na nowe trendy w popycie turystycznym [Meyer 2010]. Ewolucja preferowanego stylu życia, wiążąca się z proekologicznym nastawieniem turystów, powoduje zmiany w ich postawach i decyzjach dotyczących wyjazdów turystycznych. Wyjeżdżając z miejsc stałego zamieszkania (najczęściej zurbanizowanych, zanieczyszczonych oraz hałaśliwych), kierują się do regionów oferujących optymalne warunki satysfakcjonującego wypoczynku, których fundamentem (często nawet nieuświadomionym) jest czyste środowisko i ład przestrzenny. Stąd realizacja zasad zrównoważonego rozwoju

w regionach recepcji turystycznej ulegających coraz silniejszej konkurencji może stać się czynnikiem pozwalającym na osiągnięcie przewagi na rynku.

3. Funkcja turystyczna w gminach nadmorskich województwa zachodniopomorskiego (2005-2011)

Funkcja obszaru wynika najczęściej z uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, którymi dysponuje. Gminy nadmorskie województwa zachodniopomorskiego (14 gmin¹) charakteryzują się wysokim poziomem atrakcyjności turystycznej, co potwierdza syntetyczny wskaźnik (taksonomiczny miernik rozwoju – TMR) [Pluta 1997, Młodak 2006], którego średnia wartość (0,223 przy wyłączeniu dwóch gmin, z symbolicznym dostępem do morza) prawie dwukrotnie przekracza średnią dla województwa (0,115)². Wielkość TMR w gminach nadmorskich waha się od 0,122 (Postomino) do 0,443 (Dziwnów) i 6 z nich mieści się wśród 10 gmin z najwyższym TMR w województwie zachodniopomorskim (zajmując 5 pierwszych miejsc), a kolejne 4 zajmują miejsce w drugiej dziesiątce³.

Podstawą rozwoju na tym obszarze są walory turystyczne związane przede wszystkim z 185-kilometrowym odcinkiem wybrzeża, wzdłuż którego występuje cały kompleks uwarunkowań charakterystycznych dla obszarów stykowych morze–ląd. Podstawowym elementem tego obszaru jest Bałtyk, w połączeniu z szerokimi, piaszczystymi plażami, na których występują wydmy często porośnięte lasami. Barierą pozostają uwarunkowania klimatyczne, które ze względu na średnie temperatury, poziom nasłonecznienia, ilość opadów i wietrzność, ograniczają sezon kąpielowy do okresu pomiędzy drugą połową czerwca a drugą połową września. Dodatkowym atutem gmin nadmorskich są zasoby wód mineralnych (głównie solankowych) i wartościowych torfów borowinowych. Atrakcją jest krajobraz oraz wyjątkowe elementy środowiska przyrodniczego, które ze względu na swoją unikatowość podlegają różnym formom ochrony. Walory przyrodnicze są uzupełniane przez liczne walory antropogeniczne, takie jak: układy staromiejskie, budowle sakralne, założenia dworsko-pałacowo-parkowe, układy ruralistyczne, architektura uzdrowiskowa, zabytki techniki i przemysłu, zabytki archeologiczne, muzea o różnym charakterze oraz imprezy cykliczne.

¹ W opracowaniu uwzględniono gminy z bezpośrednim dostępem do linii brzegowej – gminy wiejskie (w): Rewal, Mielno, Ustronie Miejskie, Kołobrzeg, Darłowo, Będzino, Postomino; gminy miejskie (m): Kołobrzeg, Darłowo; gminy miejsko-wiejskie (m-w): Międzyzdroje, Wolin, Dziwnów, Trzebiatów i miasto na prawach powiatu Świnoujście; szerzej nt. delimitacji i atrakcyjności turystycznej nadmorskiej strefy rekreacyjnej w Polsce: [Szwichtenberg 2006, s. 15-29].

² TMR – taksonomiczny miernik rozwoju zaproponowany przez Z. Hellwiga; wielkość syntetyczna będąca wypadkową wszystkich analizowanych zmiennych.

³ Badania statutowe 2010 nt. „Uwarunkowania i główne determinanty kreowania produktu turystycznego na poziomie regionalnym i lokalnym”, Zakład Gospodarki Turystycznej i Uzdrowiskowej (Katedra Zarządzania Turystyką, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński).

O funkcji pełnionej przez gminy nadmorskie województwa zachodniopomorskiego decyduje przede wszystkim charakter prowadzonej tam działalności, związany z infrastrukturą turystyczną, umożliwiającą pobyt i atrakcyjne spędzenie wolnego czasu, oraz liczba turystów z niej korzystających⁴. Podstawowe, najczęściej wykorzystywane wskaźniki prezentujące poziom rozwoju funkcji turystycznej obszaru dotyczą wielkości bazy noclegowej i jej wykorzystania oraz relacji do liczby ludności i powierzchni obszaru. Cztery spośród gmin nadmorskich (Rewal, Kołobrzeg-miasto, Dziwnów i Mielno) w 2011 r. dysponowały ponad 10 tys. miejsc noclegowych każda (dwie kolejne gminy w granicach 6-8 tys. miejsc, pozostałe zaś poniżej 5 tys.), przy czym w Rewalu (największa liczba miejsc noclegowych) i Kołobrzegu liczba ta od 2005 r. rośnie, w Dziwnowie utrzymuje się na podobnym poziomie, w Mielnie zaś wyraźnie się zmniejszyła (z ok. 13 tys. w 2005 r. do ok. 11 tys. w 2011). Wskaźnik Charvata (liczba miejsc noclegowych/km²) potwierdza dominację trzech pierwszych gmin (wskaźnik powyżej 300) oraz wskazane tendencje. W pozostałych gminach (z wyłączeniem Mielna i Darłowa) wskaźnik wynosi poniżej 82 miejsc noclegowych/km² (tab. 1).

Liczba turystów w 2011 r. była zdecydowanie największa w gminie Kołobrzeg (miasto) i przekroczyła 300tys. osób, z czego ok. jednej trzeciej to turyści zagraniczni. Od 2005 r. liczba turystów w gminie Kołobrzeg (m) wzrosła o ponad połowę, a udział turystów zagranicznych zmniejszył się o ok. 10% (mimo wzrostu ich liczby). W pozostałych gminach liczba turystów nie przekroczyła 100 tys. osób, a podobną dynamikę wzrostu można zauważyć jedynie w gminie Rewal, gdzie liczba turystów w latach 2005-2011 wzrosła z ok. 82 tys. do ponad 137 tys. (udział turystów zagranicznych zmniejszył się z 14 do 10%). Jedyną gminą, w której rośnie udział turystów zagranicznych, jest Świnoujście (z 30 do 38%), przy niewielkim całkowitym wzroście liczby turystów z ok. 117 tys. do ok. 123 tys. W grupie gmin, w których liczba turystów przekroczyła w 2011 r. 100 tys. osób, znajdują się jeszcze Międzyzdroje i Mielno. Wartość wskaźnika Deferta bardzo wyraźnie potwierdza dominację Kołobrzegu (ponad 12 tys. turystów/km²), gdyż jest on ponad czterokrotnie wyższy niż w kolejnej gminie (Rewal – ok. 3,3 tys.). Z kolei wskaźnik Schneidera (liczba turystów/100 mieszkańców) jest w Kołobrzegu (m) relatywnie niski (ze względu na dużą liczbę mieszkańców) i sytuuje gminę w drugiej grupie gmin (od 6 do 9), w których wartość wskaźnika wynosi od 680 do 469. Gminy o najwyższym wskaźniku to Rewal, Mielno, Dziwnów, Międzyzdroje, Ustronie Morskie – wartość wskaźnika wynosi w nich od ok. 3,6 tys. do ok. 1,3 tys.

⁴ TMR również wykazuje zdecydowaną dominację elementów związanych z infrastrukturą nad walorami turystycznymi. Badania przeprowadzone wśród wszystkich gmin województwa zachodniopomorskiego wykazały, że wśród 15 gmin o najbardziej atrakcyjnych walorach turystycznych znajdują się tylko 4 gminy nadmorskie (Darłowo-miasto, Kołobrzeg-miasto, Trzebiatów i Rewal (pozostałe gminy nadmorskie w rankingu zajmują pozycje do 40). W przypadku bazy noclegowej gminy nadmorskie zajmują prawie wszystkie miejsca w pierwszej 15. (znajdują się tam tylko trzy gminy niepołożone nad morzem), a w przypadku bazy gastronomicznej 9.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki rozwoju funkcji turystycznej w gminach nadmorskich województwa zachodniopomorskiego (2005-2011)

Gminy	Wskaźniki											
	Deferta			Charvata			Schneidera			wykorzystanie bazy noclegowej (w %)		
	2005	2008	2011	2005	2008	2011	2005	2008	2011	2005	2008	2011
Będzino	2	55	7	0,3	0,9	0,5	4	107	14	6	36	13
Darłowo (m)	1310	1936	2055	207	221	195	181	277	289	15	15	18
Darłowo (w)	145	167	139	17	15	14	517	589	469	24	31	30
Dziwnów	2420	2265	2380	314	306	311	2200	2062	2178	18	18	16
Kołobrzeg (m)	8059	9641	12476	391	432	482	461	551	680	54	56	60
Kołobrzeg (w)	307	337	400	32	31	33	492	501	567	21	22	22
Mielno	1574	1758	2037	213	191	181	1940	2163	2480	17	18	20
Międzyzdroje	1004	947	1074	60	60	55	1811	1648	1833	23	22	23
Postomino	147	153	148	22	21	18	480	494	473	22	23	18
Rewal	2010	3113	3390	263	326	332	2436	3598	3635	17	17	17
Świnoujście	603	647	625	40	39	39	288	313	297	33	37	34
Trzebiatów	81	159	144	12	23	17	109	215	193	17	16	17
Ustronie Morskie	771	865	882	84	82	81	1230	1371	1376	22	24	22
Wolin	31	21	6	4	3,5	1,6	82	57	15	10	9	7

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: [<http://www.stat.gov.pl>].

Największa liczba noclegów została udzielona w 2011 r. w gminie Kołobrzeg (m) – prawie 2,7 mln i jest to jedyna gmina, w której nastąpił wzrost liczby udzielonych noclegów od 2005 r. (z niecałych 2 mln). W pozostałych gminach zauważalny jest relatywnie stały poziom liczby udzielanych noclegów lub niewielki jej spadek. Udziela się w nich także o ponad połowę mniej noclegów niż w Kołobrzegu. W gminach Świnoujście, Mielno, Rewal, Dziwnów, Międzyzdroje liczba udzielonych noclegów w 2011 r. wynosiła od 100 tys. do 50 tys. Wskaźnik rozwoju bazy (liczba turystów/liczba miejsc noclegowych) ma dość wyrównany charakter i wynosi od ok. 26 w gminie Kołobrzeg (m) do ponad 10 w większości gmin. Również stopień wykorzystania pojemności noclegowej jest najwyższy w gminie Kołobrzeg (m) i w 2011 r. wyniósł 60%. W pozostałych gminach wskaźnik ten jest dwu- (Świnoujście i Darłowo w) lub trzykrotnie niższy (Międzyzdroje, Ustronie Morskie, Kołobrzeg w, Mielno), a w gminie Rewal wynosi jedynie 17%.

Istotnym elementem wskazującym na poziom rozwoju funkcji turystycznej w regionie jest udział podmiotów klasyfikowanych w sekcji I (według PKD to podmioty prowadzące działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) w ogólnej liczbie podmiotów działających na danym obszarze. Wśród gmin nadmorskich województwa zachodniopomorskiego najwięcej podmiotów w sekcji I funkcjonuje w gminach dysponujących największą liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców: Rewal (344 podmioty, w tym 63% sekcja I), Mielno (odpowiednio 290 i 57%), Ustronie Morskie (odpowiednio 285 i 50%), Międzyzdroje (odpo-

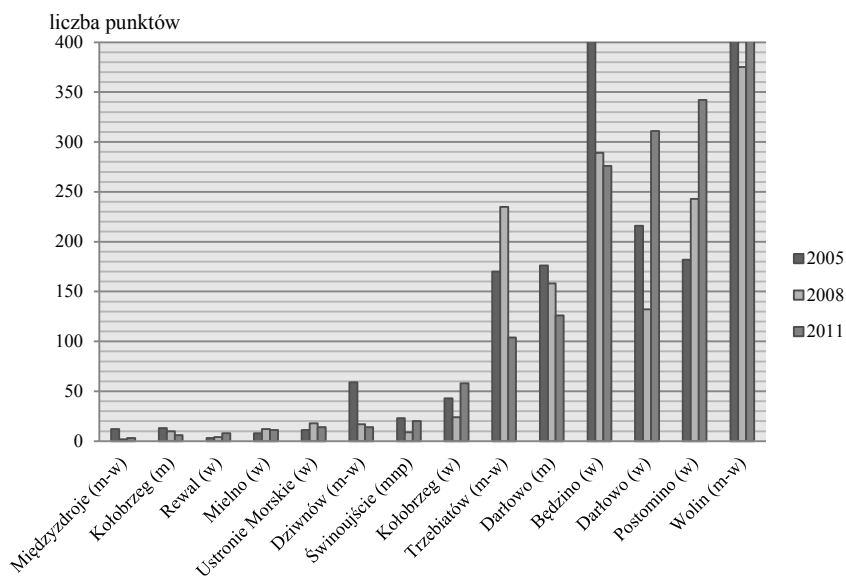
wiednio 266 i 39%) i Dziwnów (odpowiednio 220 i 39%). W gminach tych udział podmiotów sekcji I stale rośnie, mimo że ogólna ich liczba jest stała, a nawet się zmniejsza. W gminach o charakterze miejskim (Kołobrzeg m, Świnoujście) – mimo funkcjonowania relatywnie dużej liczby podmiotów gospodarczych (odpowiednio 183 i 161/1000 mieszkańców) – udział podmiotów sekcji I jest mały (odpowiednio 15% i 9%), co może wynikać ze większego zróżnicowania funkcji pełnionych przez gminy.

Zaprezentowane wskaźniki dowodzą, że rozwój funkcji turystycznej jest szczególnie silny w 6 spośród 14 gmin nadmorskich województwa zachodniopomorskiego: Rewal, Kołobrzeg (m), Międzyzdroje, Świnoujście, Dziwnów, Mielno. W pozostałych rozwój funkcji turystycznej zaznacza się w Ustroniu Morskim i Darłowie (m).

4. Relacje pomiędzy zrównoważonym rozwojem a rozwojem funkcji turystycznej w gminach nadmorskich województwa zachodniopomorskiego

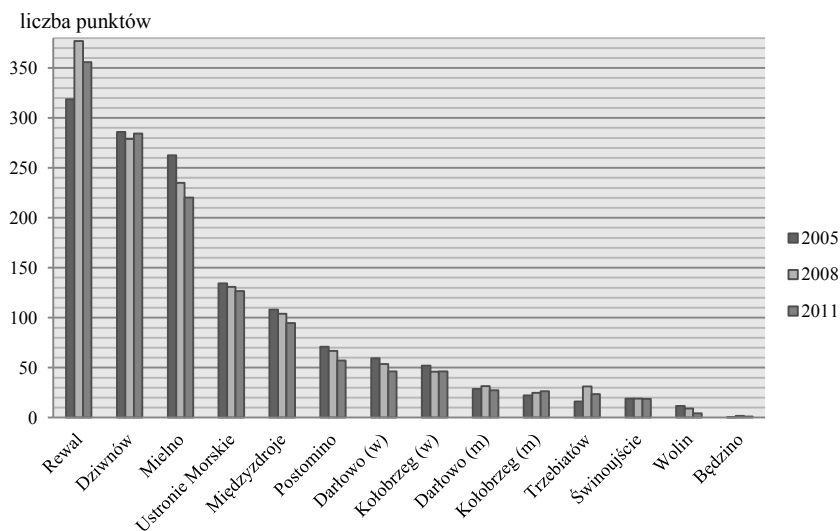
Charakterystyka i ocena poziomu rozwoju obszarów (w tym rozwoju zrównoważonego), a w szczególności wskaźników, które najlepiej obrazują badane zjawisko, pozostaje ciągle dyskusyjna. W zależności od przyjętych założeń badawczych zmienia się liczba i rodzaj proponowanych wskaźników oraz sposób ich grupowania [*Wskaźniki...* 2011, Borys 2008]. Ze względu na porównywalność danych w dłuższym czasie, dla potrzeb opracowania przyjęto wskaźniki opracowane w ramach programu ANAGMIS „Analiza rozwoju gmin i województw oraz ocena i promocja zrównoważonego rozwoju jednostek samorządu terytorialnego (JST) w świetle polityki strukturalnej Unii Europejskiej” [<http://www.anagmis.pl/p/opis-projektu.html>], obejmujące 16 zmiennych pogrupowanych w trzech sekcjach obrazujących elementy: ekonomiczne (8 zmiennych), społeczne (5 zmiennych) i środowiskowe (3 zmienne). Skumulowany wynik dla gmin nadmorskich województwa zachodniopomorskiego dowodzi, że w latach 2005-2011 w większości z nich wskaźnik zrównoważonego rozwoju utrzymywał się na podobnym poziomie lub lekko wzrastał. Wyjątkiem są gminy Świnoujście, Kołobrzeg (w), Darłowo (w) oraz Rewal, gdzie w 2008 r. poziom zrównoważonego rozwoju był o połowę wyższy niż w 2005 i 2011. Było to jednak spowodowane najprawdopodobniej wyjątkowo wysoką wartością jednego ze wskaźników budujących ocenę końcową (wydatki majątkowe inwestycyjne *per capita* były w gminie Rewal w 2008 r. czterokrotnie wyższe niż w roku 2011).

W zestawieniu z wynikami pozostałych gmin w Polsce część nadmorskich gmin województwa zachodniopomorskiego prezentuje się wyjątkowo korzystnie, zajmując wysokie miejsca w rankingu (rys. 1). W 2011 r. wśród 241 klasyfikowanych gmin miejskich Kołobrzeg zajął 6. miejsce (w 2005 r. 13), wśród 1571 gmin wiejskich trzy gminy nadmorskie z województwa zachodniopomorskiego znajdują się w pierwszej 15 – Rewal (8. miejsce w 2011 r., 3. w 2005), Mielno (odpowiednio 11. i 8.), Ustronie Morskie (odpowiednio 14. i 11.); wśród 602 gmin miejsko-wiejskich Między-

Rys. 1. Miejsce gmin nadmorskich województwa zachodniopomorskiego w rankingu zrównoważonego rozwoju gmin w Polsce (2005-2011)

Źródło: opracowane własne, na podstawie: [<http://ans.pw.edu.pl/esobczak/prod-rank.php>].

Rys. 2. Wielkość wskaźnika funkcji turystycznej (*Baretje'a i Deferta*) w gminach nadmorskich województwa zachodniopomorskiego (2005-2011)

Źródło: opracowane własne, na podstawie: [<http://www.stat.gov.pl>].

dźyzdroje znalazły się na miejscu 3 (12. w 2005 r.), a Dziwnów na 14. (59. w 2005) [<http://ans.pw.edu.pl/esobczak/prod-rank.php>]. Spośród pozostałych gmina nadmorskich województwa zachodniopomorskiego jeszcze dwie (Świnoujście na miejscu 20. i Kołobrzeg na 58.) znajdują się wśród pierwszych 100 gmin w swoich kategoriach, pozostałe zaś zajmują dalsze miejsca.

Zestawienie poziomu zrównoważonego rozwoju w gminach oraz wskaźnika rozwoju funkcji turystycznej (mierzonej według wskaźnika *Baretje'a i Deferta* – liczba miejsc noclegowych, pomnożona przez 100, przypadająca na liczbę ludności miejscowej) wskazuje na dodatni związek pomiędzy zmiennymi (rys. 2). Pięć gmin, w których funkcja turystyczna jest najlepiej rozwinięta (Rewal, Dziwnów, Mielno, Ustronie Morskie, Międzyzdroje), to również gminy, gdzie rozwój przebiega w sposób zrównoważony. Tendencji tej nie potwierdzają gminy Postomino i Darłowo (w), o wysoko rozwiniętej funkcji turystycznej (według wskaźnika *Baretje'a i Deferta*) przy niskim poziomie zrównoważonego rozwoju, oraz Kołobrzeg (m) i Świnoujście, w których sytuacja jest odwrotna. Wynika to jednak ze specyfiki wskaźnika *Baretje'a i Deferta*, gdzie zmienna prezentowana jest w odniesieniu do liczby mieszkańców, która w Kołobrzegu (m) i Świnoujściu jest zdecydowanie wyższa niż w pozostałych (ponad 40 tys., a w Rewalu, Dziwnowie czy Mielnie poniżej 5 tys.), powodując ich niską pozycję wśród pozostałych gmin (w przypadku Postomina i Darłowa sytuacja jest odwrotna). Z analizy przedstawionych wcześniej wskaźników wyraźnie jednak wynika, iż w Kołobrzegu (m) i Świnoujściu funkcja turystyczna jest dobrze rozwinięta, w Postominie i Darłowie (w) zaś słabo, co potwierdza ogólną tendencję, że gminy o rozwiniętej funkcji turystycznej charakteryzują się również wyższym poziomem zrównoważonego rozwoju niż pozostałe.

5. Podsumowanie

W gminach nadmorskich województwa zachodniopomorskiego, z których większość pełni funkcje turystyczne w mniejszym lub większym zakresie, można zaobserwować pozytywny związek pomiędzy poziomem zrównoważonego rozwoju a rozwojem funkcji turystycznej. Może to prowadzić do optymistycznego wniosku, iż w gminach, w których dominuje funkcja turystyczna, rozwój odbywa się w sposób zrównoważony, oznaczający poszanowanie środowiska przyrodniczego oraz miejscowej społeczności na równi z dążeniem do osiągnięcia sukcesu ekonomicznego (zaspokajając potrzeby turystów). Nie wydaje się to jednak zbieżne z rzeczywistością, w której wyraźnie widoczna jest rozbieżność pomiędzy założeniami zrównoważonego rozwoju a ich realizacją w praktyce (nie tylko w gminach z dominującą funkcją turystyczną). Należy przyjąć, że zmienne opisujące zrównoważony rozwój na poziomie lokalnym w zdecydowanie zbyt małym stopniu uwzględniają elementy środowiskowe, głównie ze względu na niedostępność danych prezentujących zmiany zachodzące w środowisku pod wpływem działalności człowieka (w tym także turystycznej), przyczyniając się do nadzbyt korzystnego obrazu poziomu zrównoważonego rozwoju w gminach.

Literatura

- Adamkiewicz-Drwiłło H.G., *Współczesna metodologia nauk ekonomicznych*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności Dom Organizatora, Toruń 2008.
- Borys T., *Raport z realizacji pracy „Zaprojektowanie i przetestowanie ram metodologicznych oraz procedury samooceny gmin na podstawie wskaźników zrównoważonego rozwoju w Systemie Analiz Samorządowych (SAS)”*, Jelenia Góra–Poznań 2008.
- Ekonomika turystyki i rekreacji*, red. A. Panasiuk, PWN, Warszawa 2011.
- Meyer B., *Nowe trendy w kreowaniu produktów turystycznych*, „Acta Scientiarum Polonorum”, Oeconomia 2010, nr 9 (4).
- Młodak A., *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Difin, Warszawa 2006.
- Niezgoda A., *Obszar recepcji turystycznej w warunkach rozwoju zrównoważonego*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2006.
- Pluta W., *Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach ekonomicznych*, PWE, Warszawa 1997.
- Szewczuk A., Kogut-Jaworska M., Ziolo M., *Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka*, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Szwichtenberg A., *Gospodarka turystyczna polskiego wybrzeża*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2006.
- Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski*, GUS, Katowice 2011.
- <http://www.anagmis.pl/p/opis-projektu.html>, dostęp: 21.03.2013.
- <http://ans.pw.edu.pl/esobczak/prod-rank.php>, dostęp: 22.03.2013.
- <http://www.stat.gov.pl>, dostęp: 22.03.2013.
- <http://ans.pw.edu.pl/esobczak/prod-rank.php>, dostęp: 21.03.2013.

TOURISM FUNCTION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE SEASIDE AREAS ON THE EXAMPLE OF WEST POMERANIAN VOIVODESHIP'S COMMUNES

Summary: Tourism on the seaside areas of Poland has been popular and highly seasonal for the last few decades. Under those circumstances securing sustainable increase is an exceptionally difficult task. The analysis of the situation in West Pomeranian Voivodeship's seaside area indicates that communes with a high level of tourism function also implement the rules of sustainable development on a wider scale than the ones that do not possess a tourism function. It may be a proof of positive influence of tourism on development which respects the needs not only of tourists and economy but also of local communities and environment, helping to maintain a stable, consistent increase. It can also point to the fact that environmental issues have too little significance among indicators which determine the level of sustainable development.

Keywords: tourism, sustainable development, coastal areas.